

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Албена Накова

на дисертационния труд на Жулиета Георгиева-Стойнова „Жените лидери в политиката и националната сигурност – съвременни предизвикателства и динамика“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата

Предложената за рецензиране дисертация „Жените лидери в политиката и националната сигурност – съвременни предизвикателства и динамика“ с автор Жулиета Георгиева-Стойнова събира в себе си целия досегашен житейски опит и развитие на своя автор в образованието, науката и практиката. Жулиета Георгиева-Стойнова е възпитаник на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград – тя притежава бакалавърска и магистърска степен по социология от ЮЗУ, и в този смисъл дисертационният ѝ труд е логическото надграждане и завършек на образователния ѝ път и същевременно началото на нейния път в науката, още повече, че в края на дисертацията самата тя набелязва насоки за възможни бъдещи научни изследвания по темата. Същевременно изборът на тема на дисертационния труд много тясно кореспондира с целия досегашен практически опит и работа на Жулиета Георгиева-Стойнова – Народното събрание на Република България, където тя без съмнение е имала възможност да се срещне с жени, заемащи лидерски позиции в политиката, а работата ѝ в двете комисии – Комисията по външна политика и отбрана и впоследствие Комисията по отбрана – и с жени, лидери в сферата на националната сигурност и отбраната. И тя много успешно е съумяла да обобщи и използва този свой опит от практиката при разработването на дисертационния си труд.

Дисертацията проблематизира една изключително актуална и важна тема, не само днес, когато ролята на жените в политиката, сигурността и във всички сфери на обществеността

политическия живот става все по-значима, това е актуална и важна тема още от времето на първите опити на жените да извоюват свое място в обществения живот, през последвалите години на борби и пътя, които извървяват от ролите им на съпруга, майка и пазителка на семейните ценности до позициите на равностойни участници в обществения и политически живот и до все по-широкото навлизане на жени на ръководни позиции в обществото днес.

Тази тема придобива изключителна актуалност и значимост днес и във връзка с цялостните процеси на социалното управление на съвременното глобално развитие, които изтласкват на преден план въпросите за развитието на знанията за стратегическото ръководство и лидерството, преди всичко във връзка с необходимостта от ефикасно социално управление, опазване на обществения ред, противодействие на престъпността и защита на националната сигурност, когато наличието на лидери с качества, опит и култура в разработване на стратегии, създава възможност да бъдат овладени и най-внезапните и сложни кризисни ситуации.

Но ценността на предложения дисертационен труд се определя не само от актуалността и значимостта на анализираната проблематика, но също така и от факта, че това е една от темите в съвременния научен дебат, която може да допринесе за постигането на конкретни **практически ползи** за социалното управление и изработването на публични политики. Всъщност този труд представлява реализация на една от възможните форми на взаимодействие между наука, стратегическо управление и публични политики и илюстрира възможностите за използване на научните достижения и за включване на учените в управленските процеси. Самият автор очертава възможностите за практическа приложимост като посочва, че анализите и изводите в дисертационния труд могат да се използват като теоретична и емпирична аргументация за разработване на конкретни модели за повишаване на участието на жените в процесите на управление в контекста на нововъзникващите предизвикателства в света. И като продължение на това в дисертационния труд са изведени и възможните потребители на информацията –

специалисти по мениджмънт и лидерство, което показва по много категоричен начин наличието у автора на визия за практическата приложимост на предложения труд. Всичко това свидетелства, че научните изследвания на Жулиета Георгиева-Стойнова не са самоцелни, а са израз на позицията и разбирането ѝ за необходимостта научните изследвания да служат на политиката, управлението, институциите и гражданите. Всъщност това се потвърждава и от изведените от нея мотиви за написване на този труд, които тя определя като научни, обществени и лични. Научните мотиви се свързват с извеждане, на база направените в дисертацията анализи на реализацията на жените лидери, на необходимостта от разработване на конкретни модели, насочени към повишаване участието на жените в управленските процеси, доколкото според автора създаването на работещи модели изисква предварителен анализ на съществуващата теория, опит и практиките в това отношение. Обществените мотиви Жулиета Георгиева-Стойнова свързва с това, че участието на жените в обществения и в политическия живот е значим въпрос, както за обществото като цяло, така и за отделни групи в него, като например младите хора, жените и т.н. А личните мотиви са свързани с натрупания повече от двадесет години опит на автора на различни позиции в Народното събрание на Република България, което илюстрира нейният изследователски нюх и усет, а именно способността в конкретната си практическа дейност на откриваш значими проблеми и да ги поставяш на обсъждане. Ето защо отчитам като безспорно достойнство на настоящата разработка нейната както научна значимост и актуалност, така и практическа ѝ ангажираност и полезност.

Предложеният за защита дисертационен труд се състои от: увод, три глави и заключение в общ обем от 252 страници, в т.ч. основен текст от 163 страници, списък на използваната литература и приложения. Като част от приложенията са включени пълните текстове на 11 дълбочинни интервюта с жени лидери, което допълнително обогатява дисертационния труд и го прави особено интересен и атрактивен, като същевременно предоставя възможност за подробно запознаване с емпиричната база на труда.

Като несъмнено достойнство на дисертацията отчитам наличието на балансирана структура, съчетаваща теоретична разработка с емпирични резултати от проведени авторови изследвания, както и от вторичен анализ на данни от други социологически изследвания. Във връзка с това като постижение на дисертационния труд следва да се подчертае и успешното съчетаване на теоретичен с емпиричен подход към предмета на изследване, което позволява проникване в дълбочина на изследваните процеси и явления и обоснованост на изводите и заключенията, а така също съчетаването на количествени (анкетно проучване и анализ на документи) и качествени методи (дълбочинни интервюта) в процеса на изследване. Като говорим за подходите, не можем да не отбележим и успешното съчетаване за целите на анализа в дисертацията на подходите на различни науки, а именно: социология и история и съответно социологически и исторически подход. Специфичен подход, използван при анализите в рамките на цялата дисертация е индуктивния подход (заимстван от логиката), чието приложение предполага движение от частното към общото и позволява на базата на използваните конкретни примери да бъдат изведени закономерности. Към това трябва да добавим и приложението на подхода на „трансфер на добри практики“, при който идентифицирани добри практики, използвани в други страни или различни международни организации, като НАТО, ЕС и др. се предлагат да приложение у нас. Съчетаването на всички тези подходи в дисертацията обуславя доброто структуриране на съдържанието в съответствие с поставените цели и задачи и обосноваността на изводите и заключенията.

Правят впечатление също така ясно формулираните и разграничени в увода на дисертационния труд обект, предмет, цел, задачи и теза на изследването, както и ограниченията на анализа, очакваните крайни резултати и възможните потребители на резултатите, което свидетелства за добро познаване от автора на изследваната проблематиката.

Като показател за научната и професионална компетентност на автора следва да се отбележи и богатството на използваната литература - използвани са 147 източника, от които 81 на български, 33 на английски, 11 на руски, 1 на немски език.

Може би най-обобщено основният принос на настоящия дисертационен труд може да бъде определен като извеждане на базата на доказани примери на женско лидерство в съвременния свят на основните качества и умения, необходими за конструиране на модел на управленска лидерска визия и позиция. Той може да бъде по-нататък декомпозиран на:

- преосмисляне на основните теоретични концепции за лидерството през призмата на обществено-историческите трансформации;
- преосмисляне на теориите за равнопоставеността на жените и мъжете, на джендър теориите, на теориите за социалния пол, феминистките теории и др. в понятията и конструктите на лидерството;
- концептуализиране на основата на примери за изключителни личности – жени, променили историята, на ролята на жените лидери, очертаване на нейните съвременни измерения и извеждане на модели на политическо поведение, реализация и развитие, ориентирани към повишаване участието на жените в управлението и политиката;
- систематизиране на моделите на женско лидерско участие и ролята на жените лидери в процесите на управление на стратегическо ниво чрез анализ на опита, подходите и практиките, прилагани у нас (българският Парламент) и в Европа (Европейският съюз и Европейският парламент) по отношение на участието на жени лидери в политиката и управлението.

Специално следва да бъде отбелязан приносът на дисертационния труд за обогатяване на базата данни от емпирични изследвания у нас с информацията и данните, които съдържа от проведеното анкетно проучване и дълбочинни интервюта, както и с данните за жените във властта в периода след демократичните промени в България. И макар

че приносят на дисертационния труд за обогатяване на базата данни от емпирична информация по отношение на общественото мнение у нас по темата за жените лидери, както и за спецификите на жизнените траектории на успели жени, реализирали се в политиката и управлението, е безспорен, а съдържащата се в труда богата емпирична информация го прави атрактивен и увлекателен за читателя, моите основни критични бележки са именно към тази трета емпирична част от дисертацията.

На първо място, бих искала да отбележа, че липсва задълбочен анализ на резултатите и данните от анкетното проучване. Обикновено отговорите на въпросите от анкетата се представят само като статистически данни без последващ анализ и изводи. Има съвсем кратък анализ след представяне на данните по всички въпроси, но той е много обобщен и схематичен. А данните са наистина интересни и от тях биха могли да бъдат направени интересни изводи. Липсва освен това съпоставка на резултатите от количественото и качествено изследване, те не са засечени, за да бъдат изведени общи постановки, а се очертават наистина интересни съвпадения. Във връзка с това моята препоръка към Жулиета Георгиева-Стойнова е да направи в бъдеще един по-задълбочен анализ на резултатите конкретно от анкетното проучване и да ги представи може би в нова публикация по темата.

И втората ми забележка се отнася до липсата на посочен метод за подбор на респондентите за количественото изследване, което е много важно, доколкото са анкетирани само 120 човека, които е ясно, че не осигуряват представителност на набраната информация. Затова е важен методът, по който са подбрани и критериите от които е изхождано при подбора им.

Тези бележки обаче не променят общото ми позитивно впечатление и оценка на предложения труд. Жулиета Георгиева-Стойнова е написала един безспорно заслужаващ висока оценка труд, който представлява принос към теорията и практиката на лидерството и по-конкретно в аспекта на жените лидери с формулираните изводи за ролята на жените лидери в исторически контекст и в динамиката на променящите се обществени отношения,

с очертаната възможност за разработване на модели за повишаване на участието и приноса на жените в управлението и политиката, с изказаните препоръки относно бъдещето на процесите на изграждане и реализиране на жените лидери в България. Работата на Жулиета Георгиева-Стойнова показва, че е необходимо и възможно създаването на работещи модели за един цялостен процес на подготовка и реализиране на жени лидери.

Към всичко казано до тук ще добавя, че Жулиета Георгиева-Стойнова демонстрира и необходимата за един успешен докторант публикационна активност. Тя е автор на 4 статии, 2 от които са публикувани в сборници от конференции, което говори и за активността ѝ като участник в научни форуми, на които представя резултатите от своята изследователска дейност.

Приемам по принцип и формулираните от Жулиета Георгиева-Стойнова приноси моменти в дисертационния труд.

Смятам, че авторефератът отразява адекватно съдържанието на дисертационния труд.

След всичко казано до тук, искам да изразя своето категорично убеждение, че предложеният дисертационен труд „Жените лидери в политиката и националната сигурност – съвременни предизвикателства и динамика“ с автор Жулиета Георгиева-Стойнова отговаря на всички изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Социология“ в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата.

3.03.2021 г.

доц. д-р Албена Накова